

via hagut un *casal* o *cortals*, «cap al Roc del Torigall hi ha un *casal*», Er (1959). Crec que també era això en els Ports de Morella: «Lo Casalet», partida que en diuen així «perquè n'hi va haver un», Sorita (1961). Diferent és l'acc. cap a la banda de Morvedre: «aquell *casal*» 'carreu o bloc de pedra' a Algímia de la Baronia (1961). En el cat. central *casal* 'casa arruïnada' ha estat reemplaçat per *casalot*, com ho diuen, per exemple, en el Maresme (Sta. Susanna, 1931), a C. de Malavella, etc., i ho escrivien Massó Torrents i JRuyra; el B. de Maldà solia escriure *casulot*: «lo castell de Mongat sobre de una montanya --- y a la vora un *casulot*, luego de deixada la Montanya», «la campana --- se tragué desde el *casulot* y carrer fora a la plassa de Junqueras ---», «fet que se hagué lo motllo de la campana, la buyda un tal Torrents, couer, dintre de un *casulot* del convent de St. Francisco de Paula» (*Excursions*, pp. 77, 155). Ben diferent és el sentit pres en gascó: *casau* 'hort' (fr. *jardin*), tant a la Vall d'Aran, com al Lavedà (Meillon, *Gl. Topogr. V. Cauterets*, s. v.), Bearn (Lespy) i Landes (Métivier, *Agric.*, 719); en canvi a l'antiga Bigorra sembla que era una casa de pagès però més gran que l'anomenada *ostau*: sembla que era com un mas o pagesia (alguns docs. apliquen a una mateixa cosa, ara lo *casau* ara lo *log*, en escriptures del *Libre Vert de Benac*, de 1406 (pp. 90, 91); en una o l'altra d'aquestes dues accs. el mot apareix fins al Cantal: *Les chazals de las Costas*, anys 1508, 1662, 1669, aplicada a *La Coste*, domaine détruit, a Tiviers (Amé, *DTop.* del Cantal).

Casalici s'ha superposat sovint a l'ús de *casal*, sobretot en cat. occ. i val.: a Ribag. un doc. de 990, de l'Alt Isàvena, porta primer «vinderemus terra nostra at uno *kasale* in villa Kalvaria», però després repeteix la mateixa frase canviant-hi només uno *kasale* en *ipso casalicio* (Martín Duque, *Docs. de Ovarra*, n.º 70.6); després ja es troba «facio charta de medio *chasalicio* chum sua superposita», doc. de 1002 (ibid., 1.7); Bast-Bass. donen *casalicium* el 948, *casalizo* el 1015 (col. 419), i és possible que tot això es basi en l'adj. *casaliceum* que documenten l'any 1014. Quasi sempre, però, és substantiu: «uno *chasalizo*», doc. d'Organyà de 1015 (*BABL* VIII, 419); «domos --- cum guttis et stilliciniis et ipso columbario et macerías et ---», 1056 (CaCandi, *MiscHiCat.* I, 75); *casalici*, doc. de Subirats, de 1060 (Miret, *TemplH.*, 272); «un part de un *casalici* et terres que eren de son pare», a. 1443, en el *Capbreu* de Morella (Milian, fº 78v). Contava Marian Aguiló l'any 1888: «*casalici* --- la trobí per primera volta en València, quant hi era bibliotecari, en docs. dels Ss. xv i xvi --- 'casa gran o gran edifici' --- encara en Onda --- pel passeig d'Onda hi ha «grans *casalícis*» com los de Barcelona --- En Formentera significat ruïnes, restos de casa, en 1853; així mot me serví per descobrirme una població romana --- Del punt a on estava edificada ara li diuen *casalísos*; en Catalunya ni Mallorca no recorde haver-la trobada may» (*BABL* XIII, 159-60).

De fet *casalici* és, sobretot, una paraula de les terres de l'Ebre i de València: «a Les Pinyeres hi ha-

via hagut el poble antic, i encara s'hi veuen varios *kazalísos*», El Marroig (1935); «a *La Confreria* hi ha *casalícis* d'un convent en ruïnes», Castellfort (1961); id. a Vilanova d'Alcolea, 1961; «25 de Joliol, festa de St. Jaume apòstol, patró de la *encomienda* (antic terme) de Fadrell; front al vell i abandonat fossar --- està l'antic i ferm *casalici* comunal, am la pobreta i menuda església de St. Jaume», Guinot, *Esc. castellan.*, 47; i segueix així cap al Sud, on l'empra molt MGadea, sigui en la forma *casalici* (I, 335), sigui encara més com a *casalici* (*T. del Xè* I, 320, 262).

Per a aquesta formació derivativa, cf. Moll, *Gram-HistCat.*, 283, però la venerable antiguitat del mot i la seva vasta extensió dialectal em deixen molt escèptic a l'explicació de Moll que *casalici* sigui una contaminació de *casal* amb *edifici*, que sempre ha estat un llatínisme recent i estrany a la llengua parlada; i ho acaba de refutar la forma paral·lela, sols que una mica més pejorativa, de Roda d'Isàvena: «ixe **kasa-liúyo* que se veu ---», referint-se a les ruïnes de l'església d'Estet (1957).

Altres derivats de *casal* són *casali*, *casaleria* i l'eivissenc **casàlich* «caserón» (Pérez Cabrero), i Isidor Macabich usà *casàlis*² (*AlcM*); **casalarge* 'terra cedida al pagès en condicions més favorables' [1886, i llatinitzat *casalaticum*, anys 1040-1191], Bast-Bass. (col. 419). *Casament* 'casa-alberg', 'casa on es viu, en el camp', civ. (*BDLC* XIII, 29), «casa, edificio» (PzCabrero): «deguen comparar personalment --- al *casament* de la possessió de Mn. Bartomeu Tur», a. 1560 (Macabich, *Sta. Ma. la M., Cròn.*, p. XI); «d'una alqueria, a Eivissa, se'n diu un *casament*: cadascun dels prismes o cubs que assenyalen les diferents cambres, és una *casa*; hi ha les cases de dormir, la casa del carro, etc.; les de dormir comuniquen ordinàriament amb el *porxo*, habitació principal, amb porta al pati», Villangómez, *Ll. d'Eiv.*, 62. *Casat* m. 'edifici gran, especialment en el camp', mall. [doc. de 1387, *AlcM*; «tres vel quatuor *casati* Judeorum» que habitaven a la vila de Camprodon, a. 1379, *InvLC*; «algú va fer-hi aquest *kazát* en el Bosc dels Frares», Valldemossa, 1963; Torres, biogr. de Costa i Llobera, p. 8].

Sembla que els verbs *casar* i *recasar* s'usin en el sentit de 'situar, albergar, fixar, domiciliar' tr., en la *Questa* del S. XIV del mallorquí Reixac, on «una altra virtut en tu s'era *casada*, així con si-t vanguardé de natura» tradueix «une autre vertu *herbergiee* en toi si naturelment» i «los tres cavelés en que homilitat és si fort *racasade*», trad. «li troi chevalier en quoi virginitez está si fort enracinee» (124.25, 116.11); «pus no sia *casat* en la present terra», doc. ross. de 1521 que Alart, *InvLC* glossa «qui a maison, établi». Cf. infra el verb *casar(-se)*.

Casella [S. xv, *DAG.*], substituint l'ús de *casa* 'casella' que hem vist en Llull; *casell d'arròs* 'cada un dels compartiments o *kazéls* en què es divideix la marjal, limitats per petites motes: al costat sol haver-hi un lloc sec, més elevat, que en diuen l'era, en el qual, durant les operacions ulteriors, posen les mates d'arròs arrencades' (Sueca, 1962); *encasellat* (electoral).